І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку:
BArcly 7-4125

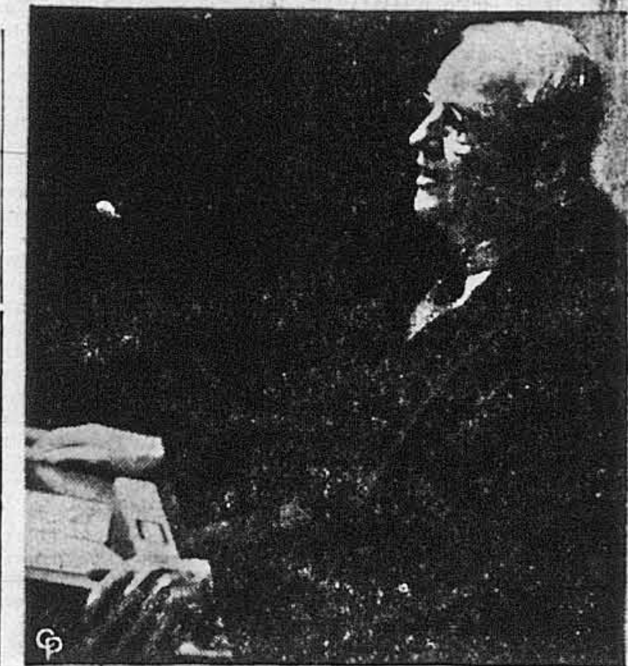
РІК LXVI. Ч. 100. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 26-го ТРАВНЯ 1959 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK TUESDAY, MAY 26, 1959 No. 100. РІК LXVI.

ДЖАН ФОСТЕР ДОЛЛЕС ПОМЕР; ЙОГО СМЕРТЬ ВКРИЛА ЖАЛОБОЮ ЗДА І СВІТ

Президент вшанував пам'ять Покійного проголошенням заяви про Його заслуги для світового миру і доручив влаштувати Йому офіційний похорон

Вашингтон. — В неділю, дня 24 травня ц. р., о годині 7.49 ранку в Армійському шпиталі ім. Волтера Ріда помер донедавній державний секретар ЗДА Джан Фостер Доллес, на 71-му році життя. У хвилину його смерти були присутні в кімнаті дружина Покійного Джейнет, його два сини — Джан й Еврі, одна із сестер Еліянор і брат Аллен. Перебував у шпиталі Джан Фостер Доллес, від 5 лютого ц. р. за вийнятком двох тижнів відпочинку на Флориді, лікуючися на недугу рака, до якої востаннє долучилася хвороба пневмонії. Покійний брав активну участь у громадському і публічному житті вже із своєї молодости. В 1919 р. брав участь у мировій конференції у Версалі і від 1949 р. входив до Конгресу, як сенатор ЗДА. На протязі останніх 6 років Доллес був тим державним мужем, що формував закордонну політику З'єдинених Держав Америки. Президент Айзенгавер, який в минулу неділю перебував на своїй фармі у Геттисбургу, дізнавшися про смерть свого довголітнього співробітника, написав негайно і передав до проголошення спеціяльну заяву, в якій висловив глибокий жаль свій, своїх земляків і всіх людей, які зрять у справедливість, з приводу відходу із життєвої сцени одного із справді великих людей нашого часу, і в якій відзначив заслуги Покійного на становищі державного секретаря, підкреслюючи особливо ж його відвагу, його знання і його зрозуміння та відданість для покращання взаємин поміж націями. В дальшому Президент ствердив, що Покійний вірив глибоко у гідність людини і в братерство людей і гаряче підтримував всі їх найглибші надії й аспірації, будучи завжди й у всьому непримиримим ворогом тиранії. В окремій другій проклямації през. Айзенгавер доручив влаштувати Покійному урядовий похорон з військовими почестями і наказав спустити на знак жалоби до половини машти державні прапори на всіх урядових будівлях З'єдинених Держав і на всіх дипломатичних представництвах і військових базах ЗДА у світі. Жалоба ця має тривати чотири дні, аж до покладення тіла Покійного в могилу. Похорон Доллеса відбудеться в середу, дня 27 травня з Національної Катедри у Вашингтоні на Арлингтонське Національне Кладовище.

Смерть Джана Фостера Доллеса викликала глибоку жалобу і широкий відгомін в краю і у світі. До Білого Дому наплинувать телеграми із висловами співчуття від видатних державних мужів, політиків й урядів різних держав. Між першими, що висловили своє співчуття з приводу смерти Доллеса, були Вінстон Черчилл, кол. президент ЗДА Гаррі С. Труман, президент Франції де Голь та інші.

ДЖАН ФОСТЕР ДОЛЛЕС під час свого виступу в ОН в 1958 р.

Департамент оборони викінчує новий плян оборони проти несподіваного нападу

Вашингтон. — Представник департаменту оборони повідомляє, що Пентагон викінчує новий плян оборони проти несподіваного повітряного нападу на ЗДА, і ще при кінці цього місяця цей плян має бути предложений Конгресові. Цей плян по раз перший возьме до уваги при обороні цього континенту такі роди зброї як керовані ракети, літаки, радарові інсталяції та інші комунікаційні засоби на протязі трьох або чотирьох років. Досі ці пляни відносилися тільки до одного року, під час обговорювання бюджету оборони. Згідно з плянами, Пентагон хотів би, щоб при обороні континенту використано керовані ракети, випродуковані армією — „Найке-Геркулес", і випродуковані летунством конкуренційні ракети „Бомарк". Дехто гадає, що плян Пентагону має покінчити боротьбу між армією і летунством за те, хто має продукувати керовані ракети близького засягу, потрібної до протилетунської оборони. Тепер спір між армією і летунством за ці ракети дуже загострився; „Бомарк" ракети є новіші, і їх засяг виносить 200 миль, а засяг „Найке-Геркулес" ракет становить тільки 100 миль. В цю боротьбу вмішалися вже і конгресові комісії, хоч президент Айзенгавер сказав на останній пресовій конференції, що її вирішувати повинні тільки виконні урядові чинники.

На Флориді сконфісковано зброю для повстання проти Кастра

Маямі, Флорида. — При кінці тижня агенти ФРІ в Маямі заарештували кільканадцятьох осіб і сконфіскували літак, наладований зброєю, призначеною до Домініканської Республіки. Три особи, в тому і домініканський конзул в Маямі, Авґусто Фернандо, оскаржені в тому, що старалися підкупити американських урядовців. Консула звільнили за кавцією 25,000 долярів. Між заарештованими є і одна жінка, яка була помічником пілота. Гадають, що зброя була на те, щоб її перевезти з Домініканської Республіки до Куби, і там вжити її проти Фіделя Кастра. На Кубі Кастро 23-го травня повідомив про те, що його революційний уряд перебирає на власність держави 7 приватних летунських ліній. Президент Мануель Урутія вже підписав відповідний закон про це вивласнення.

НАЦІОНАЛЬНІ ГРУПИ В ЗДА ДЕБАТУВАЛИ В НЮ ЙОРКУ НАД СПІЛЬНИМИ ПРОБЛЕМАМИ

СЕНАТОР К. Б. КІТІНҐ ЗАКЛИКАВ „ЗБЕРІГАТИ ЖИВОЮ ПАМ'ЯТЬ ПРО ДНІ, КОЛИ БАТЬКІВЩИНИ ІМІҐРАНТІВ БУЛИ ВІЛЬНІ"

Ню Йорк. — Три організації — „Ліґа Бнай Бріт проти очорнювання", „Спілка чужомовних редакторів і видавців" та „Конференція американців центрально- і східньо-европейського походження" — улаштували в минулу суботу 23 ц. м. в готелі Бельмонт-Пляза в Ню Йорку конференцію під гаслом „Роля американських національних груп в скріпленні демократичного суспільства". Конференцію відкрив д-р Йосиф Ліхтен від „Ліги проти очорнювання", що найбільш зайнялась організацією цієї конференції. Він говорив про значення національних груп в Америці, які країні національностей, та вітає приявних з-посеред давніх лідерів різних національних груп та з-посеред новоприбулих. — Письменник д-р Луїс Зарах, автор твору „Благословенний цей край", виголосив довшу доповідь, в якій заторкнув різні проблеми іміґрантів, що прибувають до ЗДА. Він вказав м. і. на конфлікт, який виринає тут, коли зударяються дві течії — шанування американською масою грошей і м'язнів та гусою новоприбуваючих за новим домом, в якому можна б плекати любов до своєї перевісної батьківщини. Як „найтрудніший іспит", що стоїть перед національними групами в Америці, промовець визначив конечність „вирішення питання, чого вони властиво хочуть, і як мають запевнити безпеку своїм і своїм дітям, матеріяльну та духову". — Третій промовець, Ізраїль Мосс казав про конфлікт, існуючий в ЗДА між батьками та дітьми та про дискримінаційні познаки, які існують, дармащо в менш драстичних формах. Він навів м. і. приклад — самовільного змінювання прізвищ і імен новоприбулих їхніми працедавцями і товаришами праці в ЗДА ніби з уваги на „вигоду" і трудність вимови. Підкреслював конечність боротися проти всякої дискримінації також тому, що кожний такий прояв використовують большевики для своєї справи. — Д-р Алфред Дж. Марров, голова Комісії для міжгрупових взаємин у місті Ню Йорку, наводив цікаві статистичні подробиці національности мешканців Ню Йорку та говорив про заходи проти расової й етнічної дискримінації в Ню Йорку в діляниках мешкальній, суспільної опіки й ін. — Під час обіду, на якому говорив президент „Конференції американців середньо- і східньо - европейського походження", литовський діяч монсіньйор І. Бакунас, політичну промову виголосив сенатор Кеннет Б. Кітінґ. Він таврував настрої, які час до часу виринають у користь угодівства супроти Совєтів та проставляв репрезентантів учасників національної групи в ЗДА, які особливо добре знають істоту і цілі комунізму то способи, як проти нього боротися. Сен. Кітінґ закликав приявних, щоб вони плекали живою в Америці пам'ять про ті дні, коли батьківщини новоприбулих сюди були ще вільні. По пополудневій сесії, що її проводив віце-президент чеської Національної Ради Андрію И. Валючек, доповідь на тему ролі національних груп в Америці в аспекті міжнародної ситуації і закордонної політики Америки виголосив польський історик, професор Фордгемського і Колумбійського університетів в Ню Йорку, д-р Оскар Галецький. — Приявних було коло 150 осіб, між ними українці трьох груп 25-х осіб. Конференція знайшла відгук в усіх нюйоркських щоденниках.

Індекс цін в квітні становив 123.9 відсотка

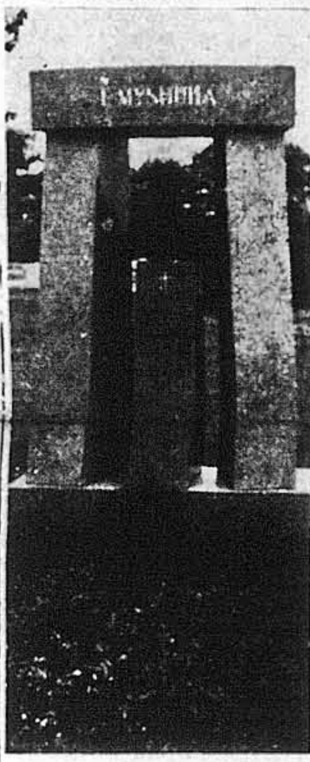
Вашингтон. — Шеф відділу цін в статистичному бюрі департаменту праці Г. Е. Райлі повідомив, що індекс цін в місяці від половини березня до половини квітня ц. р. збільшився на 0.2 відсотка і становив 123.9 відсотка в порівнянні з пересічними цінами в 1947-1949 роках, це значить, що кошти прожитку від тих років донині зросли на 23.9 відсотка. Райлі сказав, що в індексі цін за квітень не видко якоїсь окремої тенденції, тільки ціни харчів зменшилися. Такий самий індекс цін був по раз перший в липні 1958 року. Статистичне бюро повідомляє, що заробітна платня самотного робітника після відтягнення податків виносила 73.41 дол. тижнево, а фабричний робітник із трьома членами родини на чисто тижнево заробляв 80.-68 дол., це значить, що заробітні платні в квітні збільшилися майже на 50 центів на годину в порівнянні з березнем.

НА СОЮЗІВЦІ ВІДБУВАЮТЬСЯ РІЧНІ НАРАДИ ГОЛОВНОГО УРЯДУ УНС

Союзівка, Кергонксон. — У понеділок, 25-го травня, на цій оселі почалися передбачувані статутом звичайні річні наради Головного Уряду Українського Народного Союзу, що відбуватимуться впродовж тижня. Це є перші такі наради Головного Уряду УНС, обраного на 24-ій конвенції цієї організації, що відбулася точно рік тому в Клівленді, Огайо. В нарадах беруть участь члени Головного Екзекутивного Комітету: гол. предсідник Дмитро Галичин, заступники гол. предсідника Йосип Лисогір і Анна Герман, гол секретар д-р Ярослав Падох та гол. касир Роман Слободян; члени Головної Контрольної Комісії: д-р Володимир Галан, інж. Володимир Коссар, інж. Степан Куропась, Петро Кучма і дир. Петро Пуцило; члени Головної Ради: Богдан Зорич з Торонта, Канада, Дмитро Шмагала з Клівленду, Огайо, Іван Кокольський з Вунсакет, Ровд Айленд, Тарас Шпікула з Шикаго, Ілліной, Іван Оденижський з Філаделфії, Василь Гуссар з Рачестеру, Н.Й., др. Анна Чопик з Бостону, Мас., Андрій Джула з Ембридж, Па., Олена Штогрин з Філаделфії, Володимир Дідик з Дітройту, Микола Данисків з Маттапан, Масс., та Ярослав Гук з Гартфорду, Конн., і редактор „Свободи" А. Драган. На порядку нарад є звіти всіх членів Головного Уряду і редактора „Свободи", обговорення цих звітів та ряд актуальних проблем, зв'язаних з організаційним і фінансовим станом організації та її дальшим розвитком і працею серед українців спільноти в З'єдинених Державах Америки і в Канаді. Ці наради попередила одноденна перевірка стану і діловодства УНСоюзу, переведена його Контрольною Комісією.

У П'ЯТНИЦЮ, 29 ТРАВНЯ ВІДБУДЕТЬСЯ БЛАГОСЛОВЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА НА МОГИЛІ Д-РА ЛУКИ МИШУГИ

В найближчу п'ятницю, 29-го травня, о год. 2-гій пополудні, на „вічнозеленому" (Evergreen) цвинтарі між Ньюарком і Елізабетом в Ню Джерзі відбудеться благословення пам'ятника на могилі сл. п. д-ра Луки Мишуги, померлого 8-го лютого 1955-го року довголітнього головного редактора „Свободи" та колишнього представника уряду Західної Української Республіки у Вашингтоні. Благословення пам'ятника доверщить всч. о. Антін Борса, український католицький парох Джерзі Сіти, до якої Покійний належав. Пам'ятник на могилі д-ра Мишуги збудовано стараннями виконавців останньої волі Покійного, що ними є головний предсідник УНСоюзу п. Дмитро Галичин і головний касир УНСоюзу п. Роман Слободян. Проєкт пам'ятника, показаного на фотознимці побіч, приготовив світової слави український різьбар та особистий приятель Покійного, п. Олександер Архипенко, а виконав проєкт п. Степан Зілінський, співвласник фірми Rosehill Monuments, 184 Union Ave., Irvington, N. J. Пам'ятник складається із сіро-мармурової структури, що обрамовує бронзово мармуровий постумент, на якому приміщене вилите в бронзі погруддя Покійного. На постументі, під знаком св. Хреста, вмурована таблиця з поданим в чотирьох рядках написом українською мовою: „Д-р Лука Мишуга, 1887-19-55, Представник Уряду ЗУНР у Вашингтоні, Головний Редактор Свободи". На горішній поперечці структури вирите в мармурі напис латинськими літерами: L. MYSHUHA. У благословенні пам'ятника візьмуть участь члени Головного Уряду УНСоюзу, що саме в цьому дні закінчують свої річні наради на Союзівці. Доїзд до цвинтаря автомобілями найбільш догідними шляхами чч. 1 і 9 до ч. 22 на південь від Ньюарку, опісля перший виїзд із шляху на еленю Frilinghеusen і нею в напрямку Елізабету до газоліновоі станції СУНОКО по правому боці тут зворот направо та прямо на цвинтар. Публічними засобами комунікації найрадше заїзд до Пенсильвенійської стації в Ньюарку, а звідтіль автобусами Публічної Служби чч. 11, 12 і 62 до Евергрін евеню, звідки ще два або три „блоки" до входу на цвинтар. Могила д-ра Мишуги є зараз біля входу, ліворуч.

Конференція для справ втікачів закликає уряд і Конґрес до збільшення допомоги втікачам

Вашингтон. — Дводенна конференція для справ втікачів, яка відбувалася в Білому Домі та в якій взяв участь президент ЗУАДКомітету д-р Вол. Галан, закінчилася 22-го травня закликом до уряду і Конгресу, щоб збільшити акцію в справі допомоги втікачам, розсіяним по цілому світі. Цю конференцію скликав президент Айзенгавер. Президент в окремому звернені просив 160 делегатів, щоб предложили свої рекомендації урядові, що ЗДА могли б зробити для поліпшення долі втікачів в Році для Справ Втікачів, який організують Об'єднані Нації, і який почнеться 1-го липня цього року. Конференція погодилася в тому, що приватні організації повинні діяти в порозумінні з Американським Комітетом для Справ Втікачів, очолюваним о. Френсісом Б. Сейром. Конференція рекомендує американському народові допомагати втікачам і закликає Американський Комітет для Справ Втікачів випрацювати програму активнішої допомоги втікачам. Друга резолюція пропонувала відкласти всі інші резолюції, які зголошено (всіх 10). Проти цього протестували деякі делегати, кажучи, що вони їхали до столиці не на те, щоб вислухати звітів і промов, а тому, щоб висловити свої пропозиції, як про це писав у своєму зверненні Президент і як про це говорив віце-президент Ричард М. Ніксон. Після довших дебат прийнято майже одноголосно резолюцію про те, щоб уряд збільшив допомогу втікачам, а Конгрес щоб ухвалив закон про допущення втікачів до ЗДА. Республіканськ-

(Закінчення на ст. 4-ій)

КОНФЕРЕНЦІЯ МІНІСТРІВ В ЖЕНЕВІ ПЕРЕРВАНА З ПРИВОДУ СМЕРТИ ДОЛЛЕСА

Женева. — На телефонічну вістку, що її отримав державний секретар Крістіян Гертер у Женеві від свого заступника у Вашингтоні, Дагласа Діллона, про смерть Джана Фостера Доллеса, всі чотири міністри закордонних справ погодилися, щоб Женевську конференцію перервати до п'ятниці цього тижня. Всі три західні міністри — державний секретар Гертер, англійський міністер закордонних справ Селвин Ллойд і французький міністер Моріс Кув де Мурвіль — рішили разом відлетіти на похорон Доллеса. Те саме бажання висловив західньо-німецький міністер закордонних справ Гайнріх фон Брентано. З Бонну наспіла вістка, що на похорон збірається прилетіти старий канцлер Конрад Аденауер. У Токіо міністер закордонних справ Аіхіро Фуджіяма заповів свій відлет на похорон. В усіх західніх столицях та взагалі в усьому вільному світі вістка про смерть Дж. Ф. Доллеса зробила глибоке враження, яке проявилось в заявах керівних державних діячів та в голосах преси. Одинокі тільки комуністичні країни подали вістку про смерть Доллеса в кількох словах, хронікарським порядком, покищо без ніяких коментарів. Так сталось в СССР і в комуністичному Китаї. Тільки в Східній Німеччині, де німецькі комуністи використовують кожну нагоду, щоб виявити свою лакейську ретність супроти Москви, офіційна пресова агенція випередила московський ТАСС і до вістки про смерть Доллеса подала лайливий коментар, представляючи померлого колишнього державного секретаря, як „автора Корейської війни, прихильника американської інтервенції у В'єтнамі та організатора атаки проти Ливану". Східньо-німецькі комуністи змальовують постать Дж. Ф. Доллеса, як того, що „блокував всяке відпружування міжнародньої ситуації й упертим „ні" відповідав на всі заходи соціялістичних країн осягнути порозуміння..." Американська преса не виключає, що совєтський міністер закордонних справ Андрей Громико, який, мабуть, поїде на побачення з Хрущовим до Альбанії, таки прибуде до Вашингтону на похорон Доллеса, дарма що Доллес був найбільш зненавидженим комуністичним світом.

Останнє засідання Женевської конференції відбулось в минулу п'ятницю, 22 травня ц.р. Держ. секретар Крістіян А. Гертер заявив тоді совєтському міністрові закордонних справ Андреєві Громикові, що ЗДА готові в кожній хвилині відновити переговори про міжнародне роззброєння. Водночас він звернувся до Совєтів із закликом, щоб вони погодились на концепцію Заходу про встановлення найвищої межі для збройних сил в умовленій зоні в Европі. Зрештою на Женевській конференції не сталось нічого замітного, що давало б надію на вихід з її сліпого кута. Громико зголосив совєтську „додаток" до совєтської пропозиції щодо підписання мирового договору з „двома Німеччинами", в тому дусі, що обидві Німеччини дістають право на продовжування своїх міжнародньо-господарських умов і зобов'язань. Західні держави стоять на становищі, що взагалі не може бути мови про мировий договір, який закріплював би існуючий поділ Німеччини, а тільки про з'єднання поділеної Німеччини, як передумову для мирового договору з одним репрезентаційним урядом Німеччини, що мав би право промовляти іменем усіх німців. Все ж, існують оптимісти серед західних дипломатів, зібраних у Женеві, які припускають, що поза пленарними засіданнями конференції Совєти поступляться з своїх позицій в приватних розмовах. Однак покищо Громико не погодився на засідання в обмеженому гурті самих міністрів і по одному їх дорадників, а з т. зв. приватних розмов не вийшло нічого путнього. Ото ж ані півгодинна розмова між англійським міністром Селвином Ллойдом і Громиком не дали ніякого позитивного вислідку ні така сама конференція Громика з Брентаном.

Москва домагається від Заходу припинення атомового узброювання членів НАТО

Москва. — Совєтський уряд передав амбасадорам 15-х держав, членів Північноатлянтійського бльоку (НАТО), ноту, в якій домагається, щоб тепер, коли в Женеві йдуть переговори про „замирення" між Сходом і Заходом, припинено процес узброювання збройних сил держав НАТО атомовою зброєю. Совєти повторили свої давні застереження, що їх висловили були м. і. в ноті до Італії 11 травня ц. р. та в окремій ноті до Японії 4 травня ц. р. Ці обидві держави відкинули совєтські вимоги. 22 квітня ц. р. в окремій заяві Москва протестувала проти атомового узброювання Західньої Німеччини, як ніби торпедування таким способом Женевської конференції. Ті самі арґументи повторено тепер у совєтській ноті, що її особисто совєтський міністер закордонних справ Андрей Громико передав в Женеві амбасадорові ЗДА з Москви Левеллинові Томпсонові. Совєти твердять у цій ноті, що ЗДА зламали постанову всіх 4-х воєнних альянтів з часу, коли Німеччина беззастережно скапітулювала, що вони, воєнні альянти, „не будуть ремілітаризувати Німеччини". Західні коментарі характеризують цю останню совєтську ноту як новий акт гіпокризії і пропаганди.

В АМЕРИЦІ

● Часописи дають вияснення, чому секретар оборони Ніл МекЕлрой думає резиґнувати зі свого становища. МекЕлрой, бувши президентом фірми „Проктер і Гембел", діставав річну платню в сумі 285,000 долярів а на посту секретаря оборони дістає 25,000 долярів. Деякі члени кабінету Айзенгавера складають великі матеріяльні жертви, працюючи за одну десяту частину тієї винагороди, яку могли б діставати від приватних фірм.

У Линколну, Небраска, мав згинути на електричному кріслі 20-річний Чарлз Старкветер, який разом з своєю 15 річною коханкою Керіл Фюґейт убив 11 людей. Серед його жертв були мати Керіл, її вітчим і сестра її. Керіл засуджено на досмертну в'язницю. Але на просьбу батька вбивника суддя відклав виконання кари на два тижні, бо нібито засуд був незаконний тому, що засудженний не мав оборонця.

● 21-го травня випущено з летунської бази в Кейп Канаверал на Флориді далекосяжну ракету „Тор - Ейбел", а за 4 години після того у віддалі 6,000 миль знайдено її „ніс". Це вже другий раз успішно знайдено конус далекосяжної ракети після її випуску.

● Президент Айзенгавер 21 травня наіменував амбасадором до Бразилії дипломата Дж. М. Кебота, дотеперішнього американським амбасадором в Колюмбії. Американським амбасадором до Бразилії мала бути пані Клер Бут Люс, але вона зрезиґнувала з цього призначення після гострого виступу проти неї сенатора Вейна Морса.

У СВІТІ

● У Південній Кореї військовий суд засудив на розстріл командира куреня, полковника південно - корейської армії, який застрелив свого зверхника, генерала бригади, за зроблену йому гостру службову догану. Засуд виконано, з поясненням, що треба найрішучішими способами протидіяти послабленню дисципліни в рядах старшинського корпусу корейської армії.

● В Ізраїлі судили за дезерцію старшину армії, Еліягу Іцковича, колишнього румунського громадянина. На суді він заявив, що коли мав 10 років, один румунський націоналіст на службі в гітлерівців застрелив його батька, матір і трьох братів. Його самого перековала румунська родина. В 1952 році він вимигрував до Ізраїлю і вступив до армії, де його вбивник служить у французькому чужинецькому легіоні. Тоді він утік з ізраїльської армії, записався до чужинецького легіону і застрелив убивника своїх батьків в Індокитаї, після чого вернувся до Ізраїлю і зголосився до властей. Ізраїльський суд оправдав його.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СВІТОВИЙ РІК УТІКАЧА

На заклик Президента і з участю найвищих урядовців та конґресменів, відбулася в двох останніх днях минулого тижня у Вашинґтоні конференція 200 представників громадських, церковних і переважно харитативних установ, між ними й президента нашого ЗУАДК-ту д-ра В. Галана, присвячена одній із найболючіших сучасних проблем: опіці над бездомними, що впали жертвою останньої світової війни та післявоєнної ситуації. За даними організації Об'єднаних Націй, від часу останньої війни круґло 40 мільйонів осіб мусіли залишити свою батьківщину, свої доми та весь свій життьовий доробок і стати кочівниками. Завдяки власній подивуґідній тугості і завдяки жертвенній руці, що її подав утікачам вільний світ, у першу чергу Америка, коло 25 мільйонів цих людей дістали тривке прибіжище в інших країнах. Але коло 15 мільйонів все ще рахується втікачами без запевненого даху над головою, а з них тільки два-три мільйони користають з безпосередньої чи посередньої допомоги Об'єднаних Націй. В самій Европі все ще є 120 таборів утікачів — в Австрії, Німеччині, Греції і в Італії. Що значить довге життя в таких таборах — добре знають колишні українські „ді-пі", що перейшли через оту таборову мізерію з її касарняним способом життя, її розкладовою атмосферою, з її нужденною життьовою стопою. А втім, як слушно підкреслюється в звіті Об'єднаних Націй, табори є „небом" для тих утікачів, що не мають змоги дістатися до них чи влаштуватися поза ними.

Найсумнішою сторінкою цієї проблеми є її перманентний характер. Явище масової втечі людей із своїх батьківщин було відоме і в минулих віках. Релігійні переслідування в Західній Европі стали поштовхом для мандрівки через Атлантик перших „паломників"; кожна війна й кожний державний переворот породжують утікачів. Але такої масової трагедії, як під час і після останньої війни, світ ще не бачив. Надія, що з приходом миру можна буде її подолати, не здійснилась. Бо миру нема й донині. Не можна зліквідувати наслідків комуністичного варварства, поки існує це варварство. Доказом того, що хвиля втікачів не скінчилась з припиненням війни в Европі, була втеча 200.000 людей після масакри, що її большевики вчинили на Мадярщині восени 1956 року. Але не всі мали таке щастя в нещасті, як вони, що протягом наступних кількох місяців на 98% знайшли можливості постійного поселення в центральній Европі або переселення винятково спрощеним шляхом до заморських країн. З-поміж 28.000 мешканців таборів у центральній Европі 18.000 живе там щонайменше десять років! Тому проблема втікачів — це не тільки проблема людського нещастя і потреба допомогти людині в її горі. Це також суто політична проблема, прикметна для нинішніх відносин у широкому світі. Є два пункти на земній кулі, де ця проблема існує в запальній стадії без зв'язку з комунізмом, але також як наслідок процесів, викликаних війною: круґло мільйон арабських утікачів із Палестини з часу жидівсько-арабської війни та безперервний струм утікачів, що все ще пливе з шарпаного війною Альжиру до сусідніх країн Тунісії і Марокко. Але ж мільйон втікачів у Гонґ-Конґу — це продукт комуно-китайського режиму, так само, як в'єтнамські комуністи спричинили мандрівку коло півмільйона людей з північного до південного В'єтнаму. Заопікувались ними їхні земляки-в'єтнамці, так само, як безупинною хвилею втікачів із Східньої Німеччини оп'куються спеціяльні державні й суспільні організації, покликані до життя урядом Західньої Німеччини. Але ось уже в останніх тижнях світ став свідком нового походу втікачів: 12.000 тибетців, що втекли від переслідувань комуно-китайських аґресорів.

„Світовий Рік Утікача", який з ініціятиви Об'єднаних Націй починається в червні і має принести полегшу скитальській долі, повинен заактуалізувати також посилену допомогу нашим українським залишенцям в Европі. Вони становлять великий відсоток серед 18,000 тисяч таборовиків, отого „твердого ядра", що його годі розкусити: це хворі, старці, немічні, жінки з дітьми. Є серед них і люди науки, є молодь, що хоче вчитися, є діти, що їм треба дати змогу не забути рідної мови серед чужомовного моря. Американсько-українська громада активно включилась у благодійну акцію допомоги втікачам, створивши свій Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, який провів уже історичне діло своєю опікою, охороною, допомогою і переселенням українських втікачів. На жаль, тепер ми вже часто забуваємо про його існування і про існування наших залишенців в Европі. Забуваємо також про найбільшого ворога вільного світу, а з ним і про вічно потенціяльну загрозу нової хвилі втікачів. Хай же й американські українці будуть не лиш свідками, але й активними учасниками „Світового Року Втікача" — своїми пожертвами на цілі ЗУАДК.

ШУКАЮТЬ ВИХОДУ

Мюнхен. — Німеччина — це „невральґічний пункт" Европи, який має ту властивість, що болі цієї точки дають відгук у цілому світі. Німеччина, наслідком програної війни, втратила значні території на сході; але й решта Прусії та Саксонії, де живе коло 18 мільйонів німців, відділена штучно від Західньої Німеччини. Там переведено „совєтизацію", і ця країна зветься тепер, мов на глум, „Німецька Демократична Республіка".

Кожний нарід, територія якого розділена, бажає об'єднання. Прямування до політичної соборности поширене у Німеччині. Це прямування продиктоване не тільки почуваннями, але й холодним розумом. Німці не хочуть, щоб їх територія стала жертвою атомової війни. Коли Західня Німеччина виконає свій плян озброєння, а в Східній Німеччині вибухне повстання проти комуністичного режиму, накинутого Москвою, то чи знайдеться в світі сила, яка б удержала західніх німців від допомоги своїм східнім братам? І чи Москва буде байдуже придивлятися, як комуністична диктатура в Східній Німеччині валитиметься? В стирті сухої соломи бракує тільки сірника, щоб спалахнула пожежа: так і в озброєній Европі. Ось чому німецькі, англійські та інші політики шукають виходу з небезпечної ситуації. З цієї причини їздив британський прем'єр Мекміллен до СССР; для того не відмовився голова Німецької соціял-демократичної партії Олленгауер поїхати на розмову з Хрущовим у східньому Берліні; бажання знайти шлях до соборности і до замирення з совєтським урядом повело визначних соціял-демократичних політиків — Карля Шміда і Ф. Ерлера до Москви на розмови з тим таки Хрущовим.

Які наслідки принесли ці розмови? Хрущов дав зрозуміти своїм гостям, що Москва не хоче об'єднання Німеччини. Хрущов уважає, що 50 мільйонів німців Федеральної Республіки „зроблять насильство" над 18 мільйонами німців Східньої Німеччини, і через те Східня Німеччина буде втрачена для совєтського бльоку. Хрущов не стерпів восени 1956 року, щоб Угорщина стала невтральною, позбувшися московської „опіки" і комуністичної диктатури. Тим більше московські володарі бояться втратити Східню Німеччину, бо це був би сиґнал до розпаду всієї совєтської сателітної імперії.

Це така тверда дійсність. Але людям властиво і „без надії сподіватись". Ось чому багато німців вірять, що з Москвою таки вдасться договоритися ,що вдасться переконати Хрущова, що об'єднана Німеччина не буде страшна для большевицької імперії. Для того опозиційні партії Німеччини висувають ідею „розмежування": зробити Західню і Східню Німеччину невтральними між двома військовими бльоками, вивести совєтські армії із Східньої Німеччини, а військо НАТО із Західньої Німеччини і потім, поступово дійти до об'єднання обох держав під одним урядом.

Проєкт німецької соціял-демократії опублікувала німецька преса. Дехто називає його „пляном розпуки". Він постав у великій мірі під впливом загроз Хрущова, що Москва готова укласти мировий договір окремо з Східньою Німеччиною, а це б створило нову перешкоду для дальшого об'єднання Східньої і Західньої Німеччини. Уряд Аденауера ставиться холодно до спроб порозумітися з Москвою. Аденауер їздив до Москви 1955 року з великими надіями, але після того має ще й досі „оскому". Противники старого прем'єра кажуть, що Аденауер не дуже побивається за злукою з Східньою Німеччиною, бо індустріялізована Східня Німеччина віддала б голоси за соціял-демократів, і перевага партії Аденауера була б загрожена. Але це тільки здогади. Кожний німець хотів би вирвати своїх братів із комуністичної неволі. Але як? Де вихід? Ніхто цього не знає, і теперішня конференція міністрів закордонних справ у Женеві, на порядку якої й є головно ці проблеми, не дає будь-якої реальної надії на позитивну відповідь на ці питання.

П. С.

А. Заклітний

МАДЯРСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ І УКРАЇНЦІ

Хоч від того дня, коли спалахнула мадярська революція, минуло лише два з половиною роки, вже з цієї недалекої перспективи виступають щораз виразніше її обриси, як переломові події в житті Середньої та Східньої Европи.

Справа в тому, що під час розгортання цього революційного зриву постали деякі факти, які кинули яскраве світло на Совєтський Союз та поневолені ним народи. Ці факти заслуговують на те, щоб їх проаналізувати, також тому, що вони вказують на тенденції розвою політичних процесів за залізною заслоною.

Перший факт — це наявність у кожної поневоленої нації величезної вибухової сили. Переважна частина цього динаміту прихована в підсвідомості індивідуальної та збірної душі нації. Москва старається цю велику загрозу для себе розрядити, але своїми брутальними діями і щоденним порушенням людської та національної гідности цю силу побільшує і скріплює.

Приблизне уявлення про розміри цієї сили дає нам мадярська революція. До 9-ої години вечора 23 жовтня 1956 р. не було в мадярських демонстрантів жадного кріса і найменшого бажання починати якийсь збройний виступ. Та коли іскра запалила цю притаєну силу, вона вибухнула з величезною, стихійною нагальністю. Приблизно по двох годинах позначилася вже виразна перемога революції і на внутрішньому фронті. Комуністична й некомуністична молодь та робітництво опинилися в рядах революціонерів. 250-тисячна мадярська армія розбіглася або перейшла до повстанців. Стотисячна таємна поліція дала себе розбити на дрібні групи, які безпощадно торощила революційна стихія. Мадярська компартія почала розкладатися. Заломився цілий державний апарат.

Але на цьому не кінець. Мадярські революціонери не злякалися війни, яку Совєтський Союз розпочав через п'ять годин, кинувши на вулиці Будапешту 60-тисячну армію, щоб в зародку задушити революційний зрив. Сталася неймовірна річ. На скору руку змайстровані мадярські опірні точки не тільки витримували барабанний вогонь совєтської артилерії, але й завдавали совєтській армії болючих ударів.

Другий факт: перестрах Москви. Та сама червона імперія, яка не раз приймала визивну та згірдливу поставу супроти великих держав або навіть супроти цілого Заходу, — та сама Москва стала дуже смирною, схильною до згоди і порозуміння з революційним урядом Імре Надя, який мав відвагу виломитися з-під її диктату і поставити збройний опір червоній армії. Протягом кількох днів Москва не тільки визнала нову революційну владу, але й почала з нею, як з рівновартним партнером, мирові переговори. А найважніше — вона прийняла всі вимоги революційного уряду, тобто забрала свої війська з Будапешту і дала згоду на виведення свого війська з цілої Мадярщини, склавши додатково за день перед тим публічну заяву ,що буде респектувати державну незалежність і господарську рівність своїх сателітів.

Чого Москва так перелякалася? Очевидно, не самої Мадярщини, але тих велетенського розміру вибухових сил, що загніздилися в душах поневолених народів, з яких тільки дрібна частина почала діяти восени 1956 р. в наддунайській країні.

Третій факт. Ідейний ґрунт для мадярської революції підготовила своїми резолюціями мадярська комуністична молодь високих шкіл, а в деталях розробила для неї гасла Спілка мадярських письменників. Назовні вони були досить помірковані, як: виведення совєтських військ з Мадярщини, воля слова, віри, знесення виробничих норм та примусових достав рільничих продуктів. Але по суті ці гасла вдаряли в самі основи совєтської системи і виявились далеко небезпечнішими, ніж якісь максималістичні гасла. Їхня поміркованість зробила симпатиками революції ті суспільні групи, які зберегли віру в соціялізм і в його вищість над капіталістичним устроєм. Жалюгідний стан за залізною заслоною вони приписували на рахунок Сталіна та виконавців його нерозумних і жорстоких наказів.

Перший постріл, який упав з московського наказу в Будапешті, розірвав усі зв'язки з Москвою. Зник будь-який поділ серед населення. Ціла нація опинилася в таборі революції. Бойовим гаслом для всіх стала повна незалежність і побудова національного життя на демократичних основах, без чужого диктату.

Маємо право і підстави вірити, що також українська молодь і українські інтелектуали здобудуться в слушний час на подібні резолюції і підуть першими на барикади за їх реалізацію. Думати інакше, значить цінити нашу молодь та наших письменників нижче, як їхніх мадярських товаришів. Не можна списувати з національного інвентаря всіх тих із партквитком лише за те, що московський режим накинув їм комсомол, компартію та участь в державному апараті. Поминаючи або недоцінюючи ці групи, ми допускаємось непростимого прогріху, бо цим дуже звужуємо людський потенціял прийдешньої української революції і ставимо під запит її успішне закінчення. Мадярський приклад показав, що ці групи можуть бути дуже цінним чинником в розгрі України з Москвою, що можна всіх українців згуртувати в одну діючу спільноту і звести до нуля загрозу проливу братньої крови. Тоді по другому боці барикади опиняться Москва, наслані нею колоністи та горстка збаламучених людей українського походження.

Що на Україні саме під таким аспектом розцінювали події, які розвивалися над Дунаєм восени 1956 року, маємо цілком певне потвердження в звіті п'ятичленного комітету, вибраного з дипломатів Австралії, Данії, Цейльону, Тунісії та Уруґваю Загальними Зборами Об'єднаних Націй 10 січня 1957 р. для розсліду мадярської справи.

У 15-му розділі цього звіту, який має заголовок „Депортації", сказано, що в'язнична служба та в'язнична сторожа в тюрмах Ужгороду, Мукачева, Стрия та Коломиї, до яких спрямовано депортованих мадярів, обходилася з ними людяно, виявляла до них симпатію та приязнь і старалася підтримати їх на дусі.

В'язнична сторожа, серед якої було багато осіб, що знали мадярську мову, перепускала нелеґально до в'язничних келій летючки з інформаціями про те, що діялося на Мадярщині та в самому СССР. Такою дорогою довідалися мадярські в'язні про студентські демонстрації в Києві та Ленінґраді. В'язнична служба дбала також про те, щоб листи депортованих до їх приятелів та рідні нелеґальною дорогою діставалися на вказані адреси.

Згадка про те, що багато осіб з в'язничного персоналу знало мадярську мову, зовсім не заперечує його української національности, а долучена мапка вказує виразно, що Ужгород, Мукачів та Стрий лежать в південній частині Української ССР, і може навіть чужинців переконати, що сторожа, про яку була мова, складалася переважно з українців. Для нас є певним, що були вони з Карпатської України.

Четвертий факт. Мадярська еміґрація не мала жадного впливу на революцію в своїй країні. Ніхто не відчував потреби звертатися до неї по пораду, ніхто не запрошував еміґрантів до революційного уряду. Одинокий Ференц Надь (його не слід мішати з Імре Надем, провідником революції), колишній прем'єр в роках 1946-1947, який опі-

(Закінчення на ст. 4-ій)

Осип Залеський

ОСТАП НИЖАНКІВСЬКИЙ

(В сорокові роковини смерти)

У місяці травні ц. р. минає сорок років від часу трагічної смерти о. Остапа Нижанківського, музичного діяча, композитора та визначного українського громадянина, який згинув трагічною смертю в перших днях по відступі української армії із західнього фронту. Убив його польський вояк в Стрию чи в дорозі до Стрия, без причини і без суду. Може хто з живучих на еміґрації стриян знає ближче про цю трагічну подію і може подати день і місце цієї трагічної події.

Остап Нижанківський народився 1862 року у священичій родині. Вчився в дрогобицькій гімназії, по закінченні шостої кляси відбув обов'язкову трирічну службу в австрійській армії, а опісля закінчив гімназію. Вже під час гімназійної науки цікавився музикою, співав у шкільному хорі і був диріґентом учнівського хору, а по закінченні науки хотів студіювати музику в школі М. Лисенка в Києві. Цей задум Нижанківського повітав дуже прихильно М. Лисенко, запрошуючи його у Київ. Але лист М. Лисенка перейняв батько Остапа, який хотів бачити сина священиком, і передав його адресатові не зразу, а аж згодом, коли був він уже студентом теологічного факультету у Львові. Остап згадував про цю подію з великим жалем і називав її трагедією свого життя. Поступок батька Остапа спричинив велику шкоду українській музиці, бо його небуденний талан міг дати великий вклад у скарбницю нашої музичної культури, якщо б він став фаховим музикою. Та годі дивуватися вчинкові батька, який, ідучи за тодішніми галицькими поглядами, що мистець це „непевний фах" і що синові священичого роду таке зайняття „не підходить", спрямував його на інший шлях. А проте, Остап Нижанківський таки здобув самотужки музичну освіту і навіть склав у 1896 році в Празі іспит на вчителя музики учительських семінарій, хоч у цьому фаху не працював, може тому, що, маючи вже славу громадського діяча, був „невигідний" для тодішніх австро-польських шкільних властей, а може тому, що, будучи священиком, не хотів кидати священичої праці.

Працювати на музичному полі, як уже згадано, став Остап Нижанківський ще в шкільному віці диріґентом хору. З учнівським хором, а згодом з хором львівських студентів організував він мистецькі прогулянки під час ферій, влаштовуючи концерти по містах Галицької волости та популяризуючи в такий спосіб хорове мистецтво і українську пісню. Згодом керував хорами „Боян" у Бережанах, Стрию і Львові, здобуваючи славу кращого диріґента на західньо-українських землях.

Другою ділянкою праці Остапа Нижанківського було видавання „Музикальної Бібліотеки", яку започаткував він у 1885 році з гуртом своїх хористів. Була це перша спроба періодичного видавання музичних творів тодішніх українських композиторів, яка мала немалий вплив на розвій музичного життя на західньо-українських землях.

У першому випуску „Музикальної Бібліотеки" появився твір Нижанківського „Гуляли" для чоловічого хору, у дальших Н. Вахнянина „Наша жизнь" для чоловічого хору, „Молитва" для сопрана й альта з форт. М. Лисенка (Боже великий, єдиний), „З окрушків" О. Нижанківського для чоловічого хору (Золоті зорі), „Закувала та сива зозуля" для чол. хору з форт. П. Ніщинського, „Не чужого ми бажаєм", дует з форт. М. Вербицького, „Кводлібет" І для чол. хору М. Лисенка, „Помаріла наша доля" барит. сольо з форт. Н. Вахнянина, „Дві в'язанки народних пісень" для цитри Н. Кумановського, „У Петрівку" і „Якбим знала" для чол. хору С. Воробкевича, „Кводлібет ІІ" з народних пісень М. Лисенка, „До бою" для чол. хору з форт П. Бажанського, „Вечір" і „Милованка" тенорове сольо з форт. М. Лисенка, „Три шляхи" для чол. хору Р. Топольницького, „Три пісні" для одного голосу з форт. Е. Купчинського, „Вітрогони" коломийки для форт. О. Нижанківського, „Три квартети" для чол. хору Недільського - Цетвінського, „На щедрий вечір" для чол. хору Ф. Колесси і, як останній випуск, „Коляди" для чол. хору в опрацюванні О. Нижанківського. Продовженням „Музикальної Бібліотеки" було видавництво музичних творів „Львівського Бояна" Особливе значення для розвитку музичного життя мали видані твори М. Лисенка, до того часу мало знані на західніх землях.

О. Нижанківський працював також у комісії для збирання й видавання українських народних мелодій, яку заснував у 1894 році Іван Франко і в якій працювали також Ф. Колесса, М. Павлик, Д. Січинський та інші.

Як композитор уславився О. Нижанківський в першу чергу своїми хоровими творами. Першим із них, який до наших днів не зберігся, була кантата до слів І. Франка „Не гармати грають нині". Дуже скоро спопуляризувався серед співочої громади один з кращих його хорових творів „Гуляли, гуляли" до слів Ю. Федьковича. У цьому творі, як і в наступному (теж до слів Федьковича) „З окрушків" (Золоті зорі), музична фактура тісно пов'язана з текстами пісень і творить драматичні картини, повні експресії і в ритміці і в мелодиці. Менше знані його „Вечірня пісня" і „Нова Січ", також для чоловічого хору і також цікаві своєю музичною структурою. Популярними були його сольоспіви: „Верніться сни мої прекрасні", „Ах, де ж той цвіт", „В гаю зеленім", а „Минули літа молодії" для сольового голосу з фортепіяном і скрипкою (або чельом) знайшли знаменитих виконавців в особах наших передових солістів-тенорів. Ця пісня награна на грамофонній платівці О. Руснаком. (Багато з наших меломанів старшої ґенерації пам'ятає ще дует „Ластівко моя прекрасна", який лунав по наших музикальних приходствах. та „Коломийки-вітрогони" для фортепіяна, якими писувалися наші „попадянки" перед празниковими гостями.

Остап Нижанківський так говорив про себе: „Я в першу чергу священик, потім молочар (він був засновником і діяльним членом „Маслосоюзу", який постав у минулому сторіччі в Стрию), а у вільних хвилинах — музика". На жаль, громадська праця забирала йому багато часу і енергії зі шкодою для його музичної творчости. Коли б він присвятився в більшій мірі музиці, дав би нашій музичній культурі великий вклад так у творчій, як і в організаційній ділянках. Покійний думав, що це виповнить за нього його син Нестор. Але й синові його не судила доля продовжити й поглибити батьківської праці на музичному полі, бо помер він у розпалі праці на сорок сьомому році життя, в 1940 році, на чужині, як жертва воєнних подій і злиднів.

Теодор Курпіта

ПРОТОКОЛ ГОВОРИТЬ

(У 50-ліття 221 Відділу УНС в Шикаґо)

(12)

Ось на 95-ій сторінці „зайшла справа над померишм Романом Бойком, котрий наложив на себе руку і повісився. Карпа вніс, а Гой і Лоняк поперли, щоби гроші котрі йому належаться, після обтяження довгу до товариства, вислати до його сина". І Відділ висилає. Ось „справа хорого Михаїла Гури. Сей член — пише Григорій Чикало — приніс посьвідку від лікаря що він хорував майже Більше як 2 місяці на дзирателі хорих а властиво Михаіл Микстин заявив що Був у Михаіли Гури 3 рази і незастав удома, і заявив що єсли чоловік хорий то повинен бути у дома і від Сусідів довідався, що Ґура робит. Гура заперечує що не робив і предкладає лікарську посвідку. Максим Іванціо заявляє, що ми не віримо лікарські посьвідці али віримо надзирателеви хорих. По довших обговорах не ухвалено або щоби доброґієви Ґури заплатити албо ні" (стор. 36). Не зважаючи на таке рішення, Відділ таки вдоволяє претенсії свого довголітнього члена і виплачує йому підмогу. Ось на 112 сторінці „М. Биряк повідомляє, що член Мельник знаходиться в домі божевільних. Дубовий подає, що знає Мельника від 18 літ і що він є тепер в заведеню для божевільних то лиш вина його жени". Та Відділ не дошукується вини. Він виплачує хворому підмогу та на власний кошт висилає делеґацію до лікарні, щоб його від братства відвідати та запізнатись із станом його недуги. З дальших протоколів довідуємось, що лікарня згідна його звільнити, але під умовою, що його відтранспортується „до старого краю". Та цей не надто мудрий плян божевільний відкидає і заявляє, „що як лиш буде вигляд на одержання якої роботи опустит заклад і до краю не має наміру їхати" . . .

Та не тільки один Мельник перебуває в Елджинському заведенні для нервово-хворих. У дальших протоколах подається, що до того заведення попадають і інші члени 221-го Відділу, як Теодора Моцюк (стор. 382) і активний член братства Сем. Канонік (стор. 38й). Причини недуги першої протокол не подає. Щодо причини нервового розладдя Каноніка, то доглядач хворих п. Олійницький ставить на зборах таку діягнозу: „єму забрали хлопця до армії а він на перед нічо незнав що хлопець записав ся до армії У. С. А."

Братська каса і ними піклується, виплачує їм допомогу і один член братства вибирається на власний кошт їх відвідати й потішити в горі.

Було б великою помилкою думати, що братська каса дуже ліберальною процедурою і всім своїм хворим членам виплачує підмоги. Ні, так воно легко не йде. Тут, як знаємо, міродайною є не лікарська посвідка, а фахова опінія доглядача хворих, чи в рідкісних випадках опінія когось із членів Відділу. У протоколі від „11 октобра 1936" читаємо, що „запомога члена Я. Квачан прийшла під дискусію він був хорий 3 міс. і єму вплачено 35 дол., а 15 дол. було запротестований Контролею, в особі п. інж. Куропася, мовляв що п. Квачан будучи хорий а був на похороні і ніс трумну збішеком Ітан Кацапером. Голос п. Квачана що правдою є що був на похороні . . .але трумну несли Січовики, а не він. П. Лоняк внесок попер п. Гайович аби Квачанови більше не виплачувати". Все ж таки члени роблять у загальному правилі вийняток і більшістю голосів перерішують справу на користь Квачана. На 243-ій стор. занотовується, що „п. Любас відвідував (хворого) Келєра і єго не було в дома питав жени на що хорий чоловік дістав відповідь що він забагато пє горівки. Ухвалено не виплатити запомоги". Також надзиратель хворих п. Олійницький не застає вдома й інших претендентів на братську підмогу, як Петра Ґуральчука (стор. 374) і Шиманського (стор. 241), хоч бував у них кілька разів.

Але хоч які бувають невирозумілі доглядачі хворих на людські видимі й невидимі недуги, хоч як не респектують вони лікарських посвідок і особистих свідчень розслаблених про нерозгадну законспірованість їхньої стовідсоткової недуги, то і на них приходить конечність шукати в людей віри та ділового співчуття братської . . . каси.

На 454 стор. читаємо, що той, не надто улюблений хворими, п. „Олійницький (надзиратель хорих) подає, що нема хорих членів лише він сам . . . хорий".

Але предсідник ,мабуть, цього не дочуває й закінчує збори традиційною молитвою, після чого всі члени розходяться, тільки фінансовий секретар збирає розміт. Але від кого збирає, коли всі розходяться, не питаймо, бо протокол на цю тему мовчить.

Побіжно реєструючи всі проблеми, що входять на порядок дня щомісячних зборів членів, не можна оминути численних абзаців у „Книзі протоколів", присвячених справі українського культурного життя на терені Америки та самій Америці. Мотором у порушуванні тих справ є або рішення конвенцій, або ініціятива самого членства.

Перше місце в цьому секторі займає т. зв. Українська Світова Виставка. Як відомо, в 1933 р. відбулася в Шикаґо з нагоди його 100-літніх роковин Виставка Сторіччя Поступу, на якій заходами й коштами українців поза межами Рідної Землі побудовано Український Павільйон, що чимало спричинився до популяризації в Західньому Світі українських самостійницьких аспірацій.

Із слов'янських народів брали в тій Виставці участь тільки ми і Чехо-Словаччина, бо широко розреклямований польський павільйон збанкрутував ще далеко до відкриття Виставки. Нашу секцію очолювали такі особи: д-р М. Сіменович, як голова, інж. С. Куропась як секретар, Т. Шпікула як касир і Юрій Небор як фінансовий секретар. Директором Павільйону був д-р В. Левицький, тех. референтом інж. Степанія Чижович, а пресовим референтом О. Степанківський.

Український Павільйон відвідало коло 2 мільйонів осіб, в тому числі багато чужинних дипломатів та політиків і сам президент ЗДА Герберт Гувер.

Побудова такого павільйону вимагала, ясна річ, довшої підготови і заздалегідь добре обдуманої та вміло веденої акції збирання відповідних фондів. Але на цю важливу справу навіть наші брати з далекої Арґентини не жаліли гроша і прислали свою пожертву, щоб включитись у всеукраїнський фронт ширення правди про свою далеку дорогу батьківщину.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Роковини Т. Шевченка в Геммонд, Інд.

З ініціятиви й старанням Відд. УККА в Геммонді, Інд., вшановано концертом - академією Роковини Т. Шевченка в неділю 22-го березня в українській парохіяльній залі при Колумбія Евню.

Свято відкрив в присутності 250 осіб голова місцевого Відд. УККА п. Ст. Пилипчак привітом святочної громади. Слід висловити признання п. Пилипчакові за ініціятиву до влаштування свята, для місцевої громади і околиці

Академію почала запрошена оркестра СУМА з Шикаґа під проводом проф. Ів. Барабаша відіграням американського гимну при співучасти всієї публіки, а жіночий хор Осередка СУМА південь під проводом пані М. Ґалан відспівав Шевченків „Заповіт" і ряд інших пісень: „Зоре моя, зоре"; „Реве та стогне"; „ Уперетику ходила"; „Сіно моє, сіно".

На сердечну подяку заслужила собі танцювальна група дітей СУМА, під керівництвом п. С. Косовського.

Святочне слово сказали запрошені гості, п. О. Зрада українською мовою; а д-р М. Головатий виголосив промову англійською мовою. Він отворив очі всім тим, що малощо знали про Генія України Т Шевченка. Він вияснив тут народженим, з якого славного роду вони походять. Мала дівчинка О. Дзьоба віддеклямувала відважно і виразно „Діти Україні", пані О. Павелко в супроводі фортепіяна О. Збурського „Розриту могилу" так само п. О. Залуцький „Кавказ" на тлі оркестри, а п. М. Возняк Шевченкове „Посланіє".

Другу частину програми виповнила оркестра СУМА під вище згаданим і славним диригентом, яка відограла ряд композицій: „Марш вільної України" — Ярославенка; „Заповіт" — І. Вербицького; „Думи мої" — І. Воробкевича; „Вічний революціонер" — та інші композиції. Дириґент — І. Барабаш не в одного збудив любов до Батьківщини - України. Публіка дякувала йому за продукції оркестри; нехай живе українська пісня і сам проф. Ів. Барабаш і його оркестра.

Свято закінчено співом українського гимну всією публікою всупроводі оркестри. П. Ст. Пилипчак, голова місц. Відд. УККА подякував всім учасникам свята. Він проводив програмою вечора.

М. Возняк

Свято Т. Шевченка в Маямі на Флориді

15-го березня залунали в Маямі в УНДомі ніжні дитячі голоси на академії присвячені пам'яті Т. Г. Шевченка, яку організували спільними силами Відділ 17 СУА ім. О. Теліги, Відд. МУН-у; Українська дола при Укр.-Амер. Клюбі, Відд. УНСоюзу та ін.

Після Служби Божої парох української православної церкви ім. св. Миколи от. Петро Петруш відправив Панахиду за душу Т. Шевченка.

О год. 7 вечора в УНДомі 3938 Н. Вест Евню відбувся концерт. Голова УНДому в Маямі пан Єндрик привітав присутніх і запросив до ведення програми голову і культурно - освітнього референтку 17-го Відділу СУА — О. Л. Подубинську.

Парох української православної церкви св. Миколи в Маямі о. Петро Петруш привітав присутніх і закликав до єдности, як цього бажав Т. Шевченко. Вступне слово і привіт від УСС мав п. Василь Подубинський. Реферат на тему „Освіта і наукова діяльність Шевченка" прочитав п. мгр. Богдан Остаюк. Учні Української Школи в Маямі, орган. Укр. - Амер. Клюбом в листопаді 1958 року, яку провадить досвідчений педагог О.М. Подубинська, продеклямували: „Молитва", „Ми є діти українські"; „Маленькі наші ноги, та знають куди іти"; „Звернення до Тараса Шевченка". І у багатьох присутніх стисло в горлі, як вони почули обіцянку дітей, батьки яких переважно народжені в Америці і які ще кілька місяців тому не розуміли по-українськи, а тепер урочисто промовили: „Твоїми слідами підемо, Кобзарю, щоб здобуть Україні свободу!" Варто згадати імена тих дітей: Воловник Давід, Керол; Войтович Ричард, Джері; Годівський Тарас, Леся; Дмитрів Линда, Михась, Христя; Палмер Линда, Ґануся; Гелехата Катря; Остапюк Ігор. Діти — наше майбутнє і тому докладено багато зусиль, щоб притягнути їх до участи в академії.

Молоденька співачка панна Ліза Остаюк гарно виконала „Заповіт" Шевченка, переплітаючи деклямацісю „Реве та стогне", акомпаньював п. Богдан Остаюк. Панна Дана Дорош заграла на піяно Гайдна „Сонату" і Шопена „Прелюдію". Панна Зоря Подубинська проспівала „Україно, моя рідна, нене моя, нене". Акомпаньював пан Євген Любченко.

Інж. Юрій Ясинський, який щойно приїхав з Венесуелі до Америки, передав привіт від українців з Каракасу і з чуттям продеклямував поему Шевченка „ Чернець". В дальшому був виконаний живий образ з деклямаціями в костюмах ,який охопив різні періоди творчости Шевченка.

Дуже гарно виконав 13-літній Ігор Остаюк „Мені 13 минало". Богдан Венґльовський продеклямував „Ой, три шляхи"; пані Воловник уривок з поеми „Великий Льох" „Душа" — розказала - продеклямувала за що карасться Прися і чому її в рай не пускають. „Сирота" — Зоря Подубинська проспівала „Така її доля" — акомпаньював Євген Любченко і в поемі „Тополя" виступила, як „Дівчина - тополя", зажурена дівчина шукає милого і на допомогу приходить „Ворожка" (пані Франсіска Зиблікевич), яка дуже гарно вив'язалась зі своєї ролі. Пані Марія Венґльовська в ролі „України" з чуттям оповіла, як вона виховувала дітей - українців, а Богдан „нерозумний син' занапастив Україну і віддав її ворогам.

Концерт закінчили присутні відспіванням гимну „Ще не вмерла Україна". Присутні зложили 51 долярів, які повністю передано до Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка.

О. П.

Шевченківські Роковини в Рочестері, Н. Й.

Українці м. Рочестер вшанували пам'ять Тараса Шевченка Академією 18-го квітня 1959 р. в залі УНДому.

На програму Академії зложилися хорові співи, промови і сольосніви. Із хорових точок добре вийшов „Заповіт" муз. Вербицького із баритоновим сольом мґра Чорнобіля у у виконанні Українського Національного Хору під батутою інженера Матковського. Також гарно вийшла пісня „Ой три шляхи" Топольницького проспівана тим хором із сопрановим сольом Я. Зелез. Дві пісні „Думи мої" і „Реве та стогне" виконав удатно хор СУМА під мистецьким проводом проф. Божика.

Пан В. Пелишенко в добре обдуманому та приступно виголошеному рефераті подав цікаві подробиці про похорони Шевченка і про зріст національної свідомости на Україні під впливом його творів.

П-і А. Парута гарно відспівала дві пісні „Зелений гай" Лопатинського і „Удоптала стежечку" Степового.

Академію закінчено співом національного гимну. Присутніх на святі було коло 300 осіб. Декорації сцени зробив П. Загачевський. Чистий дохід з концерту мають вислати до Централі УККА.

П. З.

В Рочестері не забули за братів в Европі

У Рочестері, Н. Й., 4-го квітня відбулося весілля п. Дарки Белей з п. І. Чайковським. П. Дарка є відомою пластункою й новацькою виховницею — тож не дивно, що зібрані гості не забули за своїх кровних братів - залишенців і жертвували на привезену листу (Центральне Допомогове Об'єднання в Австрії) д-ром І. Домбчевським з Огайо $52.85.

По весіллю молодята відлетіли до Лос Анджелес, де обоє працюють, а зі зібраних грошей може зітреться бодай одна сльоза нашим нещасним залишенцям. Збірки з нагоди родинних свят переходять у нас у дуже гарну традицію, тож дай, Боже, щоб це продовжувалось. Вельмишановним гостям за жертви сердечна подяка. Пані Дарка Белей-Чайковська належить до УН-Союзу.

Р. Д.

Американсько-Український „Форт" на Півдні ЗДА

В опері „Міньйон" текст однієї арії починається словами: „Чи знаєш ти край, де цвітуть цитрини?". Тут доцільнішими були б слова: „Чи знаєш ти стейт, де в квітні дозрівають ожини?". Де, понадто, не тільки рідкі пальми, але й частіші своєрідні дуби, магнолії і різнородні кипариси не перестають зеленіти теж і взимі. Де, вкінці, азалії й інші квіти, плекані на півночі тільки в оранжеріях або вазонках, ростуть і цвітуть дико або в городах.

Цим стейтом є Люїзіяна довкруги Ейббвіллу. Він дише добробутом, блистить чепурними домами і погідний не тільки своїм кліматом. Він теж привітливий своєю гостинністю, що її місцеві живучі генерації дістають по своїх французьких, еспанських і мішаних предках. До теперішньої місцевої генерації включилась теж українська родина Сас - Яворських із її широко відкритим, а не закритим „фортом" в Ейббвіллі.

Із цього „форту" д-р Олександер Сас - Яворський робить свої часті „випади", як колись у середневіччя лицарі зі своїх „бурґів". Тільки не на коні, але автом або літаком. Не заради слави засобом здобич, але заради відкривання очей своїм слухачам засобом слави, здобутої своїм феноменальним знанням історії ЗДА на телевізійних виступах за здобуття 64,000 долярів.

Читати звітування про його публічні виступи з промовами, це не те, що бути їх безпоредним свідком. Переконався я про те, коли недавно був гостем у його „форті" впродовж одного тижня, в якому д-р Сас, як його там коротко звуть, аж два рази був „святочним промовцем" поза Ейббвіллом, і мене брав зі собою. Не диво, що деякі неукраїнські діти висловлюють бажання „стати українцями", бо це „самсінг спешел".

Книжка про нашого героя американознавства в англійській мові вже за пару тижнів появиться на книжковому ринку. Це — „предтеча" для англомовного видання мойого „Московського Сфінкса". Вона бо призначена для масового читача і писана в приступному, легкому стилю безпосереднього оповідання про життя і переживання автора. Все те, що там показано, в „Московському Сфінксі" науково доповнене і доказане джерельним матеріялом. І це, мабуть, не в найменшій мірі стало поштовхом для надання мені почесного громадянства міста Ейббвіллу, поруч таких достойників, як напр. Стассен і еп. Шін.

Ця активність д-ра Саса ледви чи була б можливою, як і його „форт", якби він був самітним. Але будучи ветеринаром із великою практикою і тваринною санаторією, має він помічника в особі д-ра Малюци, брата відомого мистця - маляря і мистецтвознавця. В інших оглядах незамінимою опорою є його гарна і розумна дружина Наталка, з дому Кульчицька, мати чотирьох гарненьких донечок і одинака синка, але й здебільшого сопутниця у згаданих „випадах" д-ра Саса. І якраз цій живучій, взаїмною любов'ю зціпленій цілості Сасової родини найкраща прикмета і промінювальна сила цього „ американсько - українського „форту" у тоці змагу змагу між Вашингтоном і Москвою.

В. Косаревич-Косаренко

День Карпатської України в Омазі, Небр.

Українсько - американська Громада в Омазі, влаштовувала День Карпатської України в неділю 19-го квітня ц. р. в церковній домівці — Академію з приводу 20-ліття проголошення Карпатської України самостійною державою та для відзначення 85-ліття з дня народження о. мон. д-ра Августина Волошина — Президента Карпатської України.

15-го березня, після св. Літургії о. Яр. Свитчук відслужив Панахиду за бл. п. о. мон. А. Волошина та за всіх карпатських січовиків, що впали в боротьбі за волю України. 19-го квітня відбулась святочна Академія. Після відспівання американського гимну, голова Укр.-Амер. Громади Дмитро Вітик відкрив Академію вступним словом, а приявні повстанням з місць вшанували пам'ять тих, що впали в боротьбі за волю України. Реферат виголосив п. Павло Вацишин. Потім слідувала повстанська пісня, яку відспівав діточий хир під проводом п-ні уч. Стефанії Акулової. Юрій Столярський віддеклямував вірш Богдана Федчика „Карпатська Україна", Степан Багрій деклямував вірш К. Долібора-Вагилевича „Не сліз, не благань". Пан Антін Сокальський відчитав дещо з того, що писала в Омазі американська преса в 1939 році про Карпатську Україну. Потім слідувала гарна дитяча інсценізація „Живи Україно" під проводом учительки п-і Лукіяни Яськової, із співом „Червона калина", а на фортепіяні грала п-і Ст. Акулова. Інсценізація всім подобалася, бо була старанно підготована.

На закінчення відспівано національний гимн. Портрети мон. о. А. Волошина були роздані громадянству, добровільні датки на видавництво „Карпатського Голосу" дали дол. 21,85.

П. Вацишин

Українська Громада в Гартфорді рішила збудувати Народний Дім

Українська громада у Гартфорді, Конн., в 1951 р. закупила дім і велику будівельну площу, і здавалося, що дім буде вистачаючим для української громади, але так тільки здавалося.

В теперішньому домі українського американського горожанського клюбу, який є власником і дому і площі, є більша заля на імпрези, та мають приміщення Пласт, Сума та Кооператива Сума, і вряди годи користають з залі на загальні збори інші установи, та громадяни.

Дім не може примістити всі установи, більші імпрези мусять відбуватися в чужих залях. На площі будівельній можна збудувати дім, але до цього треба відповідного зрозуміння громадян, бо організована громада — це сила. Не раз цю справу підносили на річних зборах Клюбу, і є навіть ухвала зборів, будувати дім, гідний до громади.

Управа клюбу, по певній підготовці скликала на 18-го квітня квартальні збори своїх членів і запрошених громадян, щоб спільно обміркували цю справу. Треба признати, що на ті збори прийшли громадно члени і нечлени клюбу. Заля клюбу була в щерть заповнена. Заступлених було 12 установ Гартфордук. На тутешні обставини число поважне, бо і поважна справа, а саме будова дому. Збори відкрив і проводив гол. клюбу п. Railway Мединський Микола. На порядку нарад була справа будови дому. По звітах фінансового секретаря п. Чепіля Генрі та касира п. Мельника Михайла дискусії над звітами не було, а приступлено до головної точки будови дому.

Цю справу реферував п. Мединський Микола, а по англійськи п. Гук Ярослав. Оба промовці ясно представили справу, що дотепер зроблено в справі будови дому. Можна побудувати репрезентативний дім з великою залею на імпрези приблизно на вісімсот сидячих місць, а під залею мають бути кімнати для окремих установ.

Майно клюбу виносить 60,000 долярів. Морґедж клюб може одержати в наших установах, але вже на готовий дім, а пляни будови дому, який предложив архітект, вимагають докупити сусідній дім. Морґедж не може бути на всю суму, яку буде коштувати дім, приблизно $40,000 треба здобути від громадян. Оба референти представили шкіци нового дому. Кошти нового дому обчисляють приблизно на $140,000 без купна сусіднього дому.

По зреферованні справи розвинулася дуже речева і жива дискусія, забирали голос цілий ряд бесідників і обмірковували справу на всі лади. Всі дискутанти твердили: треба будувати дім! Бо коли хочемо зберегти нашу молодь, щоб не пішла в розтіч, треба будувати дім, де знайшли б приміщення установи, котрі опікуються молоддю, як СУМА — ПЛАСТ —ТИРСА — УСК. Вибрано комісію збірки фондів на будову дому, її очолює Володимир Гафткович (голова), Михайло Мельник (м. голова), Тиміш Мельник (секретар). Цілий ряд осіб добровільно зголосилося в члени тої ж комісії на збірщиків фонду.

Збори рішили, що кожня установа має вислати по дві особи до комісії на збірщиків. Важне завдання стоїть перед українською громадою у Гартфорді. Здобути фонди в теперішній час, це не така легка справа, але це справа конечна, бо хтож українцям в Гартфорді має збудувати дім, як не вони самі. Жадна інша установа сама нічого не вдіє, але гуртом всі установи можуть зробити багато. Хочеться вірити, що хоч це справа не легка до переведення, але як всі будуть одного хотіти, то на славу українців Гартфорду буде їх репрезентативний дім.

(В. Г.)

ЮВІЛЕЙНИЙ РІК І. МАЗЕПИ
ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ МАЗЕПИ

КОМІСІЯ МОЛОДІ — СЕКЦІЯ МИСТЕЦЬКОЇ САМОДІЯЛЬНОСТИ

КОМУНІКАТ Ч. 3.

Гуртки мистецької самодіяльности повинні підготовлятися до участи в таких змаганнях:

(1) СЦЕНІЧНІ ВИСТУПИ, які обіймають: (а) театральне представлення уривку з п'єси „Іван Мазепа" Л. Старицької-Черняхівської (дія перша, яви 4, 5, 6 і 7); (б) збірну деклямацію вірша „Всі покою щиро прагнуть", написаного самим Іваном Мазепою.

(2) ХОРОВІ ГУРТКИ мають включити в свій репертуар пісню „Ой горе тій чайці . . ." та 2-3 інші пісні за вибором дириґента.

(3) ОРКЕСТРИ РІЗНОГО РОДУ приготують по три точки; вибір залишається повністю за дириґентом.

(4) ХОРЕОГРАФІЧНІ ВИСТУПИ можуть обіймати щонайбільше чотири танки — один сольовий, один дует та два групових.

Бажано було б, щоб усі виступи хорові, оркестральні та хореографічні були пов'язані з основною темою — особою гетьмана Мазепи або його добою,

(5) ВИКОНАННЯ ОДЯГІВ, типових для доби Мазепи (нормальної величини або в мініятюрі — на ляльках) за взорами, які бажаючим будуть подані ;одяги можуть бути виконувані індивідуально або групово, а оцінка експонатів відбудеться під час з'їзду молоді в Ню Йорку 19-20 вересня ц. р. Хто не міг би привезти своїх експонатів особисто, може переслати їх найпізніше до 1-го вересня на адресу: Mazepa Jubilee Committee, Youth Section, c/o U.C.C.A., 302-304 West 13th Street, New York 14, N. Y.

У змаганнях братимуть участь юнацтво і діти не молодші від 10 років; вийнятково можуть бути допущені до змагань групи молодших віком дітей, якщо рівень виконання ними поодиноких точок відповідатиме загальному рівневі змагань.

Відповідно до числа зголошень, молодечі організації змагатимуться поміж собою спершу на місцях і по областях; організацію змагань займуться місцеві координаційні комісії, до складу яких увійдуть представники заінтересованих організацій. Найкращі групи з кожної місцевости чи округи візьмуть згодом участь у фінальних змаганнях, які відбудуться в днях 19-20 вересня ц. р. в Ню Йорку.

Зголошення до участи в змаганнях з мистецької самодіяльности треба переслати до 15-го червня 1959 року на адресу: Mrs. A. Dawydenko, U.A.Y.A., Inc., P. O. Box 211, Cooper Station, New York 3, N. Y.

ЗА КОМІСІЮ МОЛОДІ ЮКОМА

Володимир Савчак, голова — **Анатоль Домарацький**, секретар

ПОДЯКА

Висловлюємо найсердечнішу подяку всім Знайомим, що 15-го листопада 1958 р. взяли участь в Заупокійній Службі Божій, та за відпровадження на місце вічного спочинку,

бл. п. Івана СТАШКОВОГО

Щиро дякуємо о. Кропивницькому з Гемстету за похоронні відправи. Дякуємо сердечно кузинам: Сенишиним, Сташковим, Марковим, Габер і Вовкам та всім Односельчанам за їх співчуття і розраду в нашому горю.

Дружина — МАРІЯ
донька — РУТІ
брат — ВАСИЛЬ в Рідному Краю, село Дички, пов. Рогатин.

Замість квітів на могилу
бл. п. **НЕОНІЛІ з ЛОПАТИНСЬКИХ ТЕРЛЕЦЬКОЇ**
складаємо — $25.00
на Вакаційну Оселю для дітей залишенців в Австрії
УПРАВА 64-го ВІДДІЛУ СОЮЗУ УКРАЇНОК в НЮ ЙОРКУ

Євген Онацький

РІТА ХОМЕНКО

Ім'я Ріти Хоменко читачам „Свободи" цілком невідоме, як ще декілька тижнів тому не було воно відоме й українцям Буенос Айресу, але тепер воно на устах малощо не всієї української національної спільноти, бо треба признати, що щоб викликати такою звичайною й всім відомою пісенькою, як „І шумить, і гуде, дрібен дощик паде" невгавні овації й вимоги повторення, то таки треба не абиякого таланту. А Ріта Хоменко саме цього осягнула. І то не тільки цією пісенькою, але також і іншими такими ж відомими „заспіваними" піснями, як „Верховино", „Ой джигуне, джигуне...", „Тихесенький вечір" Стеценка тощо.

Ріта Хоменко

Ріта Хоменко п'ятнадцятилітньою дівчинкою виїхала з України (з Києва) під час останнього великого українського „ісходу" і, опинившись на еміґрації, маючи гарний голос, вступила до хору Струка „Думка", з яким зробила турне по різних країнах Европи, а головно Швайцарії. Виїхавши з Европи, оселилася з родиною в Ріо де Жанейро, де продовжувала свої музичні студії. У 1954 р. виграла конкурс до оперової школи мри міському театрі, яку успішно й закінчила. Як єдина українка, виступала з великим успіхом на Міжнародному Фестивалі Фольклору в 1957 р. з українськими піснями і танцями. Після того виступала в численних концертах, завжди як українка і з українським репертуаром, отримавши в бразилійській пресі похвальний епітет „українського соловейка". У бразилійському Т-ві Пропаґування Мистецтва брала участь у виставі „Отелло" Верді, маючи знову великий успіх. Перед самим приїздом до Буенос Айресу співала в „Паяцах" Леонкавалльо в Муніципальному Театрі столиці Бразилії. Але з огляду на те, що в Ріо де Жанейро живе дуже мало українців, всі успішні виступи нашої співачки, не мали жадного відгуку в нашій пресі. Тим то, коли підписаний одержав повідомлення ,що до Буенос Айресу їде українська співачка Ріта Хоменко, і що треба було б її належно зустріти і по можливості використати її побут для зорганізування її концертів, мимоволі знизав плечима: „українська співачка Ріта Хоменко", — хто про таку коли чув!?"

Проте, коли п. Ріта Хоменко, супроводжаючи свого чоловіка, бразилійського хірурга лицевої пластики, що їхав до Буенос Айресу на місячний побут для виголошення низки доповідей в науковому медичному світі, дійсно прибула і відвідала мене з поручальним листом о. Скульського, українського священика Ріо де Жанейро, і численними програмками чужинецьких концертів, в яких брала участь, як українка (що було по всіх усюдах зазначено), я запропонував їй взяти участь в концерті, що саме тоді Т-во „Відродження" готувало на вшанування 30-ліття ОУН. Гостя радо погодилася. На концерті співала тільки три пісні — „Місяцю ясний" з „Запорожця", „Тихесенький вечір" Стеценка і „Ой джиґуне . . ." Але це був тріюмф.

І цей тріюмф привів до зорганізування в сальоні „Просвіти", цілого концерту з оперовими аріями з Ваґнера („Льогенґрін"), Верді („Аве Марія" з Отелло), Глюка („Альцест") та бразилійськими й італійськими романсами в першій частині і українськими піснями в другій. І це знову був тріюмф, ще більший, як першого разу. У Буенос Айресі виступало вже багато українських співаків, таких оперових артистів, як Ів. Шведів з київської опери, А. Кабанців і Ніна Слободина-Кабанцева з Дніпропетровської опери, та таких концертових співаків, як Т. Лихолай ,або панство Ія та Любомир Мацюки, але такого успіху ніхто не мав.

Голос у Ріти Хоменко гарний, рівний в усіх реґістрах, добре вишколений в маестрів італійської школи, особливо гарне в неї піяно, — але, зрештою, успіх її полягає не стільки в голосі, що не витримує великого форте, як в інтерпретації: кожна річ, яку Ріто Хоменко співає, з'являється ніби цілком оновлена. До того ж співачка супроводить деякі пісні плястичними рухами, і ця синхронізація змісту пісень з ритмічно-танковими кроками й жестами, незрівняна ґрація, легкість і чарівна усмішка доводять публіку до справжнього захоплення. І всім відомі пісні слухаєш просто зі здивуванням, що їх ще можна до тої міри оновити та сповнити емоційними якостями.

Ріта Хоменко, що співала при переповненій залі, весь збір віддала на користь українським національним організаціям.

Читачі „Свободи" зможуть перевірити особисто наші враження: Ріта Хоменко була в ЗДА зі своїм чоловіком минулого року і виступала в Шикаґівській телевізії, після чого одержала контракт на низку концертів у Ню Йорку, які відбудуться цього року в місяцях вересні-жовтні. А після цього вона виїде з чоловіком до Европи, відвідає там головні столиці і має надію нав'язати по всіх усюдах контакт із українським громадянством.

Пласт-Прият в Ню Йорку влаштував Свячене для молоді і громадянства

Ню Йорк. — В неділю 24 травня у великій залі Українського Народного Дому відбулося Спільне Свячене, яке влаштував Пластприят при Пластовій Станиці в Ню Йорку. Свячене відкрив голова Пластприяту п. Володимир Саляк, який привітав представників парохій: української котолицької о. Йосафата Кузьмяка ЧСВВ і української православної о. протопресвітера Ореста Іванюка, представників Пласту, д-ра Я. Падоха та інж. В. Хамулу, а також представників преси Л. Луцева („Свобода") і інж. М. Клецора („Америка"). Голова Пластприяту закликав старше громадянство підтримувати Пласт, який виконує важливе завдання у вихованні нашої молоді. На програму склалися деклямація вірша Б. Лепкого про Великдень, гагілки і веснянки у виконанні молодших пластунок під проводом пл. Л. Заклинської, танок „Коломийка" (сольо) у виконанні пл. Содол-Зілинської, танок „Чумак" (Ващишин), „Козачка" відтанцювали сестри Данилишин і Л. Витвицька та „Козачок" у виконанні Витвицького і Денисенка. Всі ці танки виконали учні-пластуни школи танків п. В. Авраменка. Зі школи танків п. Петріни з Брукляна пластунки Саноцька і Стефанишин виконали один танок ,а старші пластунки вивели кілька гаївкових хороводів. Численна публіка, яка виповнила велику залю Українського Народного Дому, рясними оплесками вітала окремі пункти програми. Станичний інж. В. Хамула повідомив зібраних, що цього року під час „Свяченого" має честь передати першу нагороду й відзначення провідниці 2-го Куреня пл. Оксані Саноцькій і членам 2-го Куреня Пластунок за те, що здобули перше місце в пластовому змаганні минулого року („Не ти, не я, а ми"). Станичний дякував кошовій Евстахії Гойдиш та зв'язковій Ользі Качмарській за те, що своєю працею вможливили 2-му Куреневі здобути цю нагороду. Після того о. Йос. Кузьмяк посвятив дари Божі, і запрошені гості, члени Пластприяту та пластуни засіли до трапези, під час якої промовляли обидва отці і д-р Я. Падох від Крайової Пластової Старшини ,які говорили про значення Пласту та закликали батьків віддавати свою молодь під опіку цієї організації. Промовляв ще п. В. Авраменко і голова Пластприяту п. Саляк. По Свяченім була забава при оркестрі В. Осередчука.

● У Женеві минул. тижня на прийняті, влаштованому для міністрів закордонних справ, учасників конференції, державний секретар Гертер — як подає західня преса — заявив Громикові: „Перекажіть своєму босові, Хрущову, що мій бос Айзенгавер не поїде ні на яку конференцію „на вершинах", якщо він виступить ще раз з якимсь ультиматумом щодо Берліну". — Цю заяву Гертера підслухали приявні, вона швидко стала загальновідомою і піднесла повагу Гертера серед 500 чужинецьких журналістів.

КОНФЕРЕНЦІЯ ДЛЯ СПРАВ ВТІКАЧІВ

(Закінчення зі стор. 1-ої)

кий конґресмен із Міннесоти Волтер Г. Джадд промовляв на заключній сесії конференції і домагався, щоб ЗДА і всі інші демократичні держави всіми засобами допомагали втікачам із комуністичного поневолення ,бо вістка про прихильне відношення до втікачів дійде і поза залізну заслону і викличе там дальше невдоволення проти комуністичного режиму. „Кожний втікач, який втікає від комуністів, це голос за наш спосіб життя і одночасно голос проти комунізму", — казав конґресмен Джадд. Урядовий плян допомоги визнано за недостатній. Цей плян допомоги є такий: 1. На допомогу втікачам призначити річно 44 мільйони долярів. 2. Дозволити на в'їзд до ЗДА 10,000 втікачам річно понад теперішні квоти. 3. Признати на допомогу втікачам харчів, вартости від 10 до 20 мільйонів долярів.

Вступайте в члени УНСоюзу!

МАДЯРСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ І УКРАЇНЦІ

(Закінчення зі стор. 2)

сля „вибрав свободу", приїхав восени 1956 до Відня, нав'язав телефонічне сполучення з провідником революції в Будапешті і почув від нього такі слова: „Сучасні події на Мадярщині будуть для вас незрозумілі, а ваші політичні ідеї належать до минувшини". На цьому скінчився контакт мадярської еміґрації з рідним краєм.

Над цим фактом повинні застановитися представники української еміґрації, зосереджуючи свої дії в двох справах: вдержуванні своєї еміґрації як національної спільноти та в творенні пригожого клімату для прийдешньої української революції. Еміґрації дуже трудно дотримати кроку в скоропостижному біговії подій та орієнтуватися в мінливих і складних обставинах середовища, в якому вона сама не живе.

Мадярська революція є також прикладом, як некорисна зміна в укладі міжнародних сил може привести до невдачі революційний зрив — навіть тоді, коли ні красві, ні його еміґрації не можна закинути жадного промаху. Необдумана виправа Англії та Франції на Суезький канал у той час, коли мадярська революція прямувала до переможного завершення — привела її до трагічного кінця.

Назагал еміґрації робили не раз дуже великі й цінні прислуги країнам своїх батьків, а часом навіть приносили їм волю. Так напевно зробить також українська еміґрація, якщо скоординує свої дії в цій ділянці.

Читайте щоденник „Свободу"

Купуйте в підприємствах що сголошуються в „Свободі"

Посмертні Згадки

Николай МИЛЕНЬКІ, довголітній член Т-ва ім. Т. Шевченка, Відд. 335 УНСоюзу в Harvey, Ill., по довгій і тяжкій недузі, упокоївся 1-го травня 1959 року. Покійний народився в Патерсоні, Н. Дж. Полишив у смутку дружину Гелену і одну доньку та Родичів своїх братів та сестер. Похорон відбувся 4-го травня 1959 з пох. заведення на Calumet Park Cemetery. В. Й. П.!
Управа Відділу

Іван ГЕБА, член Б-ва св. Арх. Михаїла, Відд. 211, УНСоюзу в Стаплетоні, Ст. Ай., Н. Й., помер 8-го травня 1959 р., на 73 році життя. Покійний походив зі села Черче, пов. Рогатин, Зах. Україна. До УНСоюзу вступив 1917 р., й від цього часу багато праці вложив для Б-ва і парохії та щиро жертвував на всі громадські цілі. Покійний полишив у смутку 3 дітей: доньку Ольгу, та 2 синів Івана і Євгена, 4 внуків, зятя та 2 невістки. Похорон відбувся 11-го травня 1959 р., із пох. заведення до укр. кат. церкви св. Тройці, при участи Родини, Знайомих та членів Б-ва і Відділу, на цвинтар св. Марії. — В. Й. П.!
Т. Соколовський, секр.

Антін СТЕЛЬМА, довголітній член 66 Відд. УНСоюзу в Ню Йорку, упокоївся у Бозі 12-го травня 1959 р., на 70 р. життя. Покійний полишив сина Івана, невістку, доньку Анну, брата Стефана і сестру Євдокію. Був родом із с. Поляни, пов. Кросно, Зах. Україна. Похорон відбувся 16-го травня 1959 р. з пох. заведення. Похоронні обряди довершив прав. о декан Л. Ладинський, при участи Родини, Членів Відділу і Приятелів. Покійного поховано на цвинтарі св. Михаїла на Лонг Айленді, Н. Й. — В. Й. П.!
Л. Фединяк, секр.

ТАРЗАН, ч. 4263. Небезпечне місто.

Ель Салям! Родюче, дике місто, отой всеперетоплюючий котель диких народів . . .

З пошаною давало дорогу леґіонерові „Джанові Ші".

Тарзан їхав до головної команди леґіону, перед якою він зліс із коня і залишив його.

Вартовий завів його до головного будинку. Він занепокосно йшов, міркуючи: „ось зараз, зараз".